

TADEUSZ KOŚCIUSZKO BOHATER WALK O NIEPODLEGŁOŚĆ POLSKI I STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI PÓŁNOCNEJ

Tadeusz Kościuszko urodził się 4 lutego 1746 roku w Mereczowszczyźnie na Polesiu jako czwarte dziecko miecznika brzeskiego Ludwika Tadeusza, pułkownika regimentu buławy polnej litewskiej i Tekli Kościuszko z domu Ratomskiej. Dzięki wsparciu Czartoryskich Kościuszko wstąpił 18 grudnia 1765 r. do Korpusu Kadetów Szkoły Rycerskiej, gdzie wyróżniał się spośród innych. Studiował tam historię Polski i historię powszechną, filozofię, łacinę, język polski, francuski i niemiecki oraz prawo, ekonomię, arytmetykę, geometrię i miernictwo. W 1766 r. wyróżnił się na egzaminie tygodniowym z geometrii. Pobierał specjalny kurs inżynierski dla wyróżniających się słuchaczy. Pozostał w Szkole Rycerskiej jako instruktor podbrygadier w stopniu chorążego. Szkołę ukończył w stopniu kapitana.

W październiku 1769 r. Kościuszko razem z Józefem Orłowskim, kolegą ze szkoły rycerskiej, wyjechał dzięki wsparciu Adama Kazimierza Czartoryskiego jako stypendysta królewski do

Paryża. Pogłębiał tam wiedzę, m.in. w Akademii Wojskowej szwoleżerów gwardii królewskiej w Wersalu. Pięcioletni pobyt Kościuszki we Francji, która była w przededniu rewolucji, wywarł poważny wpływ na jego przekonania polityczne i społeczne. Latem 1775 r. (trzy lata po I rozbiórce Polski, dokonanym przez Rosję, Austrię i Prusy) wrócił do kraju. Nie znalazł zatrudnienia w wojsku Rzeczypospolitej, ówczesnie zredukowanym do 10 tys. żołnierzy. Jesienią 1775 r. wyjechał do Drezna. Nosił się z zamiarem wstąpienia do służby na dworze saskim lub w armii elektora. Starania te nie przyniosły powodzenia, dlatego podjął dalszą podróż do Paryża. Tam dowiedział się o wojnie w Ameryce, gdzie kolonie podjęły walkę z Wielką Brytanią o swoją odrębność oraz niepodległość. W Paryżu było głośno o pierwszych sukcesach Amerykanów, wspieranych przez Francuzów.

Kościuszko w Paryżu zatrzymał się na krótko. Prawdopodobnie już w czerwcu wyruszył z portu w Hawrze w daleką i trwającą ponad dwa miesiące podróż do Ameryki. Wkrótce po przybyciu do Filadelfii, 24 września 1776 otrzymał zadanie opracowania fragmentu ufortyfikowania miasta (rejon rzeki Delaware). Następnie pracował przez całą zimę 1776 roku przy fortyfikowaniu Filadelfii. Na wiosnę 1777 roku Kościuszko został wysłany na północ nad granicę kanadyjską pod wodzą generała Horatio Gatesa. Przez wiele miesięcy Kościuszko fortyfikował różne obozy wojskowe Armii Kontynentalnej (m.in. Fort Ticonderoga). Rozgłos przyniósł mu wkład jego prac fortyfikacyjnych do amerykańskiego zwycięstwa w bitwie pod Saratogą. Wyrazem uznania dla jego umiejętności inżynierskich było powierzenie mu budowy silnej twierdzy West Point nad rzeką Hudson. Decyzję taką poparł naczelny wódz armii amerykańskiej, Jerzy Waszyngton.

Kościuszko na własną prośbę został skierowany do armii południowej. Tu także jego umiejętności inżynierskie pozwoliły odnieść Amerykanom zwycięstwa. W uznaniu zasług, Tadeusz Kościuszko uchwałą Kongresu awansowany został 13 października 1783 roku na generała brygady armii amerykańskiej. Otrzymał też specjalne podziękowanie, nadanie gruntu (około 250 ha) oraz znaczną sumę pieniędzy, która miała być wypłacona w terminie późniejszym, w rocznych ratach. Kiedy Kongres wypłacił mu zaległe pobory w 1798 roku, mimo trudnej sytuacji finansowej natychmiast przeznaczył te pieniądze na wykupienie wolności i kształcenie Murzynów. Całą resztę swojego amerykańskiego majątku Kościuszko powierzył Jeffersonowi, który był wykonawcą. W lipcu 1784 pożegnawszy się z przyjaciółmi, wrócił do Polski (12 sierpnia 1784). Sytuacja w kraju była bardzo zła. Po raz kolejny powrócił więc Kościuszko do rodzinnych Siechnowicz, gdzie spędzić miał teraz bez mała pięć lat. Na szczęście jego część majątku, administrowana przez ten czas przez szwagra Estko, nie była zadłużona, a nawet przynosiła niewielki dochód. Mimo skromnych dochodów, z trudem wystarczających na niezbędne wydatki, Kościuszko ograniczył pańszczyznę chłopom siechnowickim. Odtąd mieli odpracowywać tylko dwa dni w tygodniu. Kobiety zwolnione zostały od pracy zupełnie. Taka decyzja, zgodna z poglądami generała, nie mogła znaleźć uznania u okolicznej szlachty.

Kościuszko bardzo interesował się wydarzeniami w kraju. Coraz większą rolę w życiu politycznym Polski odgrywała grupa działaczy, widzących konieczność przeprowadzenia reform. Radykalna stała się też postawa części nastrojonej patriotycznie szlachty. Znakomici pisarze polityczni, tacy jak Stanisław Staszic i Hugo Kołłątaj, występowali za wzmocnieniem władzy centralnej, za przyznaniem większych praw mieszczaństwu i chłopom. Obradujący w latach 1788–1792 Sejm, zwany Wielkim lub Czteroletnim, podjął dzieło naprawy Rzeczypospolitej. Jedną z pierwszych jego uchwał podnosiła liczbę wojska do 100 tysięcy. Powstała dla Kościuszki szansa kariery wojskowej w armii Rzeczypospolitej. 12 października 1789 otrzymał podpisaną przez króla nominację na generała majora wojsk koronnych.

Uzyskanie upragnionego patentu miało też przynieść kres trapiącym go od kilku lat kłopotom finansowym, otrzymywał teraz wysoką pensję dwunastu tysięcy złotych rocznie.

Dążenia Polaków do wzmocnienia ojczyzny wywołały niepokój Rosji oraz Prus, a także części rodzimej magnaterii, związanej z obcymi mocarstwami. Już w kwietniu 1792 spiskowcy magnaccy, Szczęsny Potocki, Seweryn Rzewuski i Franciszek Ksawery Branicki przygotowali akt konfederacji, znoszącej postanowienia Konstytucji 3 maja. Gwarantem przywrócenia dawnych praw miała być caryca Katarzyna II. Akt konfederacji ogłoszony został 14 maja, w pogranicznej miejscowości Targowica, a w kilka dni później armia rosyjska, na prośbę targowiczian, przekroczyła granice Rzeczypospolitej.

Od kilku już miesięcy trwały w Polsce przygotowania do spodziewanej interwencji. Kościuszko brał w nich aktywny udział, dokonując inspekcji i manewrów podległych sobie wojsk, obejmując przy tym dowództwo dywizji pod nieobecność księcia Józefa Poniatowskiego. Na początku maja 1792 dokonana została reorganizacja wojsk polskich. Wodzem armii koronnej, liczącej około 17 tys. żołnierzy, król mianował księcia Józefa Poniatowskiego. Dowódcą jednej z trzech dywizji, tworzących armię koronną, został Tadeusz Kościuszko.

18 maja wojska rosyjskie (w sile około 100 tysięcy żołnierzy) wkroczyły na terytorium Rzeczypospolitej. Rozpoczęła się wojna polsko-rosyjska 1792. Armia litewska, wskutek zdrady dowódcy ks. Ludwika Wirtemberskiego, nie stawiała najeźdźcom prawie żadnego oporu. Również armia koronna nie dysponowała wystarczającymi siłami dla powstrzymania korpusu wkraczającego na Ukrainę. Udało się jej tylko wycofać bez większych strat na linię Bugu. W trakcie odwrotu doszło 18 czerwca do zwycięskiej bitwy pod Zieleńcami. Wprawdzie nie miała ona większego znaczenia dla przebiegu dalszych działań, wykazała jednak możliwość skutecznej walki z wrogiem. Dla uczczenia tego zwycięstwa ustanowiony został przez króla Order Virtuti Militari. Na pierwszej liście odznaczonych widnieje, między innymi, nazwisko generała majora Tadeusza Kościuszki.

Po bitwie pod Zieleńcami, Kościuszko wraz z ks. Józefem odbierają defiladę wojsk polskich z jeńcami, po pobiciu wojsk rosyjskich (obraz Wojciecha Kossaka)

Kościuszko odznaczył się w bitwach pod Zieleńcami (18 czerwca), Włodzimierzem (7 lipca) i pod Dubienką (18 lipca 1792). Po walkach na linii Bugu, w których odparto około trzykrotnie silniejsze wojska rosyjskie, ukształtowała się opinia o wysokich umiejętnościach dowódczych Kościuszki, czego wyrazem była nominacja na generała lejtnanta, podpisana 1 sierpnia 1792. Zanim nominacja ta dotarła do obozu pod Sieciechowem, gdzie rozlokowała się armia koronna, jak grom spadła na wszystkich wiadomość o przystąpieniu króla do Konfederacji Targowickiej i polecenie wstrzymania wszelkich działań przeciwko wojskom rosyjskim.

Większość działaczy politycznych szykowała się do opuszczenia kraju, wyjeżdżając głównie do Saksonii, tam bowiem w Lipsku i Dreźnie powstawał ośrodek emigracyjny przeciwników konfederacji targowickiej. Kościuszko coraz częściej także myślał o wyjeździe. 26 sierpnia Narodowe Zgromadzenie Prawodawcze rewolucyjnej Francji nadało mu zaszczytny tytuł Obywatela Francji. Było to wyrazem uznania dla jego działalności i walki o ideały wolności.

W liście adresowanym do księżnej Czartoryskiej, w październiku 1792 r. informował, że wkrótce wyjeżdża do Lipska. Przebywali już tam Ignacy Potocki i Hugo Kołłątaj, kierujący sprzysiężeniem przeciwników targowicy i przygotowujący powstanie przeciwko zaborcom. Wiosną 1793 r. powstał drugi ośrodek spiskowy, skupiający działalność wcześniejszych niewielkich organizacji, tym razem już w kraju. Na jego czele stanęli Ignacy Działyński, Karol Prozor i inni. Utrzymywał on ścisłe kontakty z ośrodkiem emigracyjnym.

W Lipsku Kościuszko mieszkał tylko przez dwa tygodnie, udając się następnie do Paryża. Starał się tam o uzyskanie pomocy Francji dla planowanego powstania, ale konkretnych zobowiązań nie uzyskał. Na początku 1793 roku wysłany został do Paryża. Przebieg układów z jakobinami ujawnił Charlesowi François Dumouriezowi, którego zdrada ujawniła plany emigracji polskiej państwu rozbiorowym.

Rozwój wydarzeń w kraju zdawał się sprzyjać mgliście jeszcze zarysowanej koncepcji wywołania insurekcji. 13 stycznia 1793 Prusy podpisały z Rosją porozumienie w sprawie drugiego rozbioru Polski. Zwołany 17 czerwca sejm grodzieński, z pewnymi oporami, ratyfikował układy rozbiorowe z dwoma państwami zaborczymi. Polska stała się krajem o powierzchni niewiele przekraczającej 200 tys. kilometrów kwadratowych, z ludnością liczącą około 4 milionów. Gospodarka i społeczeństwo były zrujnowane ekonomicznie i moralnie. Takiego zakończenia nie przewidywali nawet najzagorzalsi zwolennicy konfederacji targowickiej. Większość obywateli rozumiała prawdziwe zamiary zaborców, a to stwarzało sprzyjający klimat do podjęcia walki zbrojnej o niepodległość.

Po powrocie z Paryża do Drezna w czerwcu 1793 roku Kościuszko opracował koncepcję organizacji powstania narodowego. W formie instrukcji trafiła ona do kraju, gdyż tu miały być przeprowadzone odpowiednie przygotowania. Krajowy ośrodek sprzysiężenia miał nieco odmienny plan działania. Przedstawiony on został Kościuszce we wrześniu 1793 w Podgórzu koło Krakowa. Generał stwierdził, iż przygotowania są słabo zaawansowane, a warunki wybuchu powstania jeszcze niezbyt sprzyjające i odroczył jego rozpoczęcie na czas bliżej nieokreślony. W wyniku tego opóźnienia znaczna część wojsk polskich została zagarnięta kordonem rosyjskim lub uległa redukcji, roboty spiskowe wykryto, a insurekcja rozpoczęła się bezładnie.

Tymczasem sytuacja w kraju rozwijała się w niepomysłnym kierunku. Zapadła, wymuszona na Radzie Nieustającej, decyzja o znacznej redukcji wojska polskiego. W pierwszych dniach marca rosyjskie władze okupacyjne wpadły na trop warszawskiej organizacji spiskowej. Kolejni emisariusze z kraju przynosili do Lipska naglące wezwania. W tej sytuacji Kościuszko zdecydował się na rozpoczęcie insurekcji mimo niewykonania jego instrukcji. Prawdopodobnie 15 marca wyruszył z Drezna do Krakowa. 24 marca 1794 na rynku krakowskim złożył narodowi uroczystą przysięgę i objął formalnie przywództwo insurekcji jako Najwyższy Naczelnik Siły Zbrojnej Narodowej.

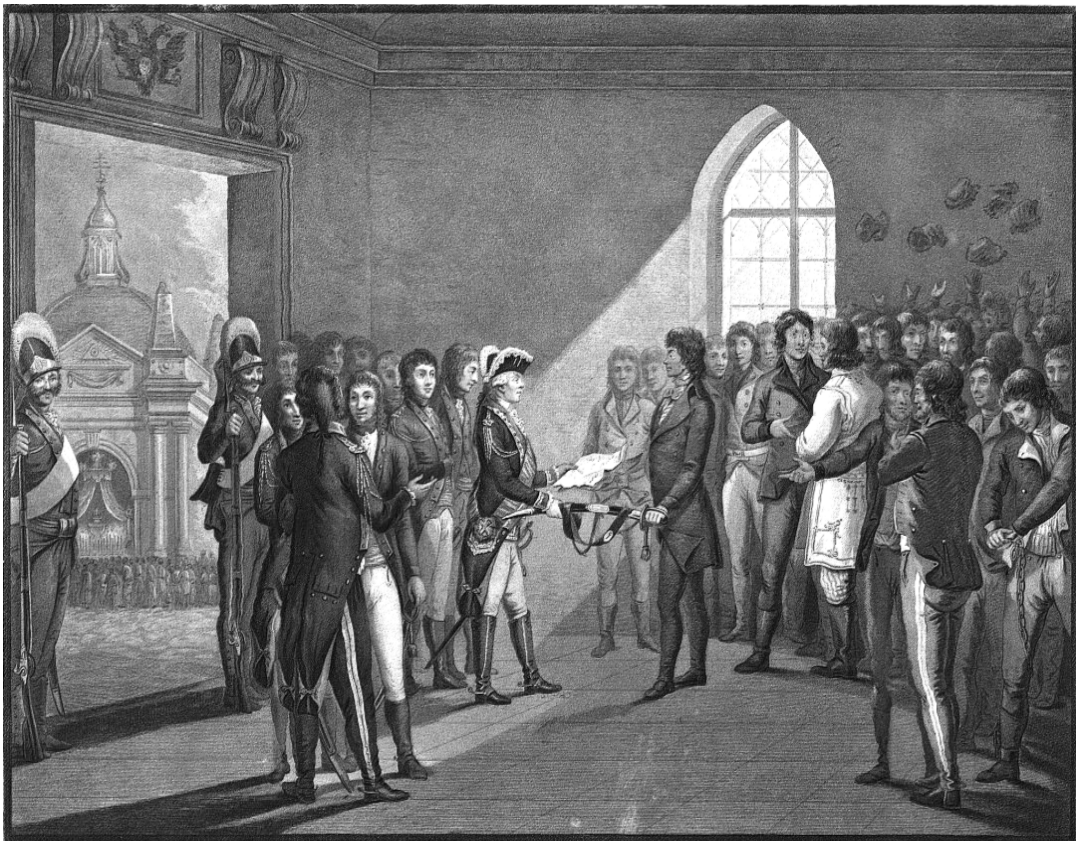
Przysięga Kościuszki na Rynku w Krakowie, 1794 (obraz Franciszka Smuglewicza),

Ja, Tadeusz Kościuszko, przysięgam w obliczu Boga całemu Narodowi Polskiemu, iż powierzonej mi władzy na niczyj prywatny ucisk nie użyję, lecz jedynie jej dla obrony całości granic, odzyskania samowładności Narodu i ugruntowania powszechnej wolności używać będę. Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna męka Syna Jego.

- 24 marca – 16 listopada 1794 – Insurekcja Kościuszkowska
- 7 maja 1794 – wydanie Uniwersału Połanieckiego
- 10 października 1794 – w bitwie pod Maciejowicami ranny Kościuszko dostał się do niewoli, po czym został uwięziony w twierdzy Pietropawłowskiej w Petersburgu.

Kościuszko pada ranny pod Maciejowicami

Cesarz Paweł I uwalnia Kościuskę

Car Paweł I Romanow 26 listopada 1796 r. wypuścił Kościuskę po złożeniu przysięgi wiernopoddańczej, co było ceną za uwolnienie z rosyjskich więzień i łagrow 20 000 Polaków. Kościuszko musiał także przyrzec, że nie wróci do Polski. W drogę przez Finlandię i Sztokholm Kościuszko udał się ze swymi przyjaciółmi, w tym największym z nich Julianem Ursynem Niemcewiczem. Do Stanów Zjednoczonych Ameryki wyruszył z Wielkiej Brytanii, po Londynie przebywał w Bristolu. W Anglii spotkał się z poetą Wiliamem Wordsworthem, którego wiersze pokrzepiały go w rosyjskiej tułaczce. Wszędzie po drodze przyjmowany był nie tylko jako polski bohater narodowy, ale jako wielki ówczesny żołnierz walczący o wolność. W 1797 r. po kilkunastu miesiącach wrócił do Europy, zamieszkując w Paryżu, a następnie w Szwajcarii.

- W latach 1807–1814 mieszkał w château de Berville pod La Genevraye u Petera Josefa Zeltnera i wziął udział w tworzeniu Legionów Polskich. W roku 1799 (17 października i 6 listopada) spotykał się z Napoleonem. Kościuszko był przeciwnikiem wiązania sprawy polskiej z Napoleonem, któremu nie ufał.
- W 1799 roku brał udział w zakładaniu w kraju Towarzystwa Republikanów Polskich. W 1808 r. opublikował książkę *Obroty artylerii konnej*. Prawdopodobnie w tym samym roku wyjechał do Solury (Solothurn) w Szwajcarii, do Franciszka Ksawerego Zeltnera (wójta Solury), u którego zamieszkał w patrycjuszowskiej kamienicy przy Gurzelngasse nr 12. Tam spędził ostatnie lata życia. W 1815 r. car Aleksander I Romanow, pragnąc uzyskać aprobatę dla stworzenia marionetkowego Królestwa Polskiego, zaprosił Kościuszkę do Wiednia. Ten na wiadomość, że planowane Królestwo Polskie ma mieć mniejsze terytorium od Księstwa Warszawskiego, oświadczył, że to jest „pośmiech” i po bezskutecznej próbie listownego skontaktowania się z carem opuścił Wiedeń.
- Tadeusz Kościuszko zmarł 15 października 1817 r. w Solurze, w domu Zeltnera, i został pochowany w pobliskim Zuchwilu. Zgodnie z testamentem wydobyte z ciała serce Kościuszki zostało umieszczone w urnie i przekazane Emilii Zeltner, córce Franciszka.

Kopiec Kościuszki w Krakowie

Kościuszko Monument West Point

Tadeusz Kościuszko jest uznawany za bohatera narodowego Polski, Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz Białorusi. Imię Kościuszki nosi także park w mieście Milwaukee w stanie Wisconsin oraz Kosciuszko Park w Chicago.

WYKORZYSTANO: WIKIPEDIA.PL